

”Tärkeintä on, että lapsi saa kodin”

Tyttölasten puolestapuhuja, *Vain tytär* -kirjan kirjoittaja **Sarita Skagnes** vieraili keväällä *Adoptioperheet ry:n* toimistolla. Toiminnanjohtaja **Anu Uhtio** kertoi Saritalle Suomen adoptiokäytännöistä, ja Sarita kuvaili synnyinmaansa Intian adoptiotoimintaa luovuttajamaan näkökulmasta.

Teksti ja kuvat Päivi Suutari

Intian adoptioiden keskusviranomaisen CARA on tekemässä suuria muutoksia maan adoptiokäytäntöön. Jatkossa kaikki adoptiohakemukset kulkevat CARAn kautta aiemman suoraan kontaktille lähettämisen sijaan. Uudet säädökset astuvat voimaan 1.10.2011.

Adoptiot ulkomaille ovat vähentyneet viime vuosina selvästi maan sisäisten adoptioiden kasvaessa. Vuonna 2008 Intiasta adoptoitiin ulkomaille 821 lasta. Viime vuonna ulkomaan adoptioiden määrä oli 593. Luvuissa ovat mukana myös ulkomailta asuvien intialaisten adoptiot synnyinmaastaan.

Lasten terveydentila puhuttaa

Vaikka tilanne onkin vähitellen muuttumassa, intialaiset haluavat pääsääntöisesti adoptoida terveeseen vauvan. Ulkomaalaiset puolestaan ovat valmiita vastaanottamaan myös erityistarpeisen, leikki-ikäisen lapsen. Yksi merkittävä syy tähän on ero maiden sosiaaliturvassa. Suomessa lapsi saa helposti erityistason sairaanhoitoa, josta vanhemmat eivät joudu maksamaan kuin murto-osan todellisista kustannuksista. Intiassa ja monessa muussa lapsia ulkomaan adoptioon luovuttavissa maissa tällaista mahdollisuutta ei ole.

Lasten terveyttä koetetaan resurssien mukaan hoitaa myös intialaisissa lastensuojelulaitoksissa. – Monet intialaiset lastenkodit kiinnittävät nykyisin entistä enemmän huomiota lasten terveydentilaan palkkaamalla omia lääkäreitä ja fysioterapeutteja, Sarita kertoo. – Lievästi erityistarpeisille lapsille löytyy aiempaa useammin koti oman maan rajojen sisäpuolelta.

Sarita vaihdettiin poikaan

Saritan oma tarina on karu ja epäinhimillinen. Hänellä ei ole lastensuojelutaustaa eikä häntä koskaan annettu virallisesti adoptioon. Sen sijaan hänen vanhempansa vaihtoivat hänet sukulaisperheen poikalapseen Saritan ollessa kolmevuotias. Sarita siirtyi asumaan tätinsä perheeseen, jossa häntä kohdeltiin monin tavoin kaltoin. Jo sitä ennen hänelle oli kertynyt äärimmäisen raskaita kokemuksia.

Lapsena Sarita kysyi usein itseltään ja läheisiltään, mikseivät hänen vanhempansa halunneet häntä. Hän ajatteli, että hänen kaltoinkohtelunsa johtui hänen karmastaan. Ehkä hän oli tehnyt jotakin paha edellisessä elämässään.

Saritan ollessa 15-vuotias hänen isoäitinsä kertoi, että Saritan isä oli yrittänyt surmata tyttärensä tämän syntymän jälkeen. Syynä oli se, että lapsi oli tyttö. Siihen asti Sarita oli tiennyt vain sen, ettei häntä jostain syystä haluttu pitää perheessä. Tieto surmaamisyrityksestä oli hänelle uusi.

– Tulin tiedosta enemmänkin surulliseksi kuin vihaiseksi. En järkyttynyt, vaan tavallaan koin jopa saaneeni selityksen sille, miksi vanhempani eivät halunneet pitää minua. Sain vastauksen kysymykseeni.

Tyttöjen puuttuminen yhteiskunnan ongelmana

Saritan kokemus ei valitettavasti ole ainutlaatuisen Intiassa, jossa yhä edelleen moni tyttö jää syntymättä tai menehtyy pian syntymänsä jälkeen. Alueelliset erot tyttö- ja poikalasten välisissä määrissä ovat suuria, ja ongelma on tilastollisesti pahimpia Saritan synnyinseudulla Punjabissa.

Ei-toivottujen tyttösiikiöiden ja -vauvojen tilanne Intiassa huolestuttaa Saritaa syvästi. Klinikat, joilla selvitetään sikiön sukupuoli, mainostavat palvelujaan vedoten säästämiseen. – Olen esimerkiksi nähnyt mainoksen, jossa kehoitettiin maksamaan sukupuolen selvittämisestä 500 rupiaa ja säästämään siten 500.000 rupiaa, joka kuluisi tyttölapsen kasvattamiseen. Tuollaisella mainonnalla pyritään aivopesemään ihmisiä. Toiminta ei ole sallittua, mutta sitä esiintyy kaikkialla. Se on mitä suurimmassa määrin yhteiskunnan ongelma.

Poikalasta ei toivota vain köyhiin perheisiin, joilla ei ole varaa tytön elättämiseen ja myötäjäisiin. Toisen ääripään muodostavat erittäin varakkaat perheet, jotka haluavat estää omaisuutensa siirtymisen tyttären kautta tämän miehen sukuun. Pojan avulla omaisuus pysyy omassa perheessä. Pojalla on hindulaisuudessa suuri merkitys myös isän kuoltua, sillä vain poika voi syyttää isänsä polttorovion.

Lapsensa hylkääminen siten, että hänet varmasti löydetään, saa Saritalta ymmärrystä. Etenkään naimattomalla nuorella naisella Intiassa ei useinkaan ole muuta vaihtoehtoa kuin luopua lapsestaan. – Äidit, jotka jättävät lapsensa nimettömänä esimerkiksi lastenkodin ylläpitämään luovutuskehtoon, haluavat pelastaa sekä lapsensa että oman elämänsä. He jäisivät yhteiskunnan ulkopuolelle pitäessään lapsensa, joten luopumalla siitä he suojelevat myös itseään. Mielestäni nämä äidit osoittavat lapsestaan luopumalla rakkautaan tätä kohtaan. Sitten on erikseen lapset, jotka jätetään roskikseen tai yritetään surmata.

Rasismia esiintyy myös Intiassa

Sarita asuu nykyisin Norjassa, jonne hänen biologinen perheensä muutti useita vuosia ennen kuin Saritakin kutsuttiin takaisin perheeseen. Siellä elämää hallitsi väkivaltainen isä ja eristäminen paikallisesta yhteiskunnasta. Läsä oli myös rasismi, jota monet kansainvälisesti adoptoidut lapsetkin joutuvat kohtaamaan. – Uskon, että esimerkiksi Venäjältä adoptoidun lapsen on helppompaa sopeutua adoptioperheeseensä kuin ulkonäöltään vanhemmistaan poikkeavan lapsen. Kuitenkin tärkeintä adoptiossa on se, että lapsi saa tarvitsemansa kodin.

Sarita ei halua liittää rasismia vain länsimaihin, vaan hän toteaa, että myös Intia on rasistinen maa. – Äärimmilleen vietynä se tarkoittaa sitä, ettemme halua puhua alempikastisen kanssa, tai että hindu ei halua juoda teetä, jonka on laittanut muslimi. Kun siivosin Norjassa työkseni ihmisten koteja, minut saatettiin kutsua syömään yhdessä perheen kanssa. Intiassa ei kävisi niin.

Ihonvärin merkitys huomataan Intiassa jo varhain. – Lapset kiusaavat tummempi-ihoisia koulutovereitaan. Itse olin siinä mielessä onnekas, että ihoni on niin vaalea, Sarita toteaa.

Ihon vaalennusta tehdään yleisesti myös keinotekoisin menetelmin. Vaalentavien voiteiden lisäksi voidaan käyttää myös ihon pigmenttiä vaalentavaa lääkitystä. – Esimerkiksi Bollywoodnäyttelijöillä tämä on yleinen käytäntö, sillä tummalla iholla ei pääsisi huipulle.

Raskaista kokemuksista vahvaksi

Saritan puheista voi aistia, että hänellä on selässään synnyinmaansa kulttuurin kääntöpuolen raskas varjo. Hänen kokemuksensa ovat saaneet hänet jopa kieltämään alkuperänsä. – Aiemmin vastasin taustaani kysyttäessä olevani adoptoitu. Nyt voin jo sanoa olevani lähtöisin Intiasta, vaikka olenkin norjalainen. Edelleenkin vastaukseni riippuu siitä, kuka asiaa kysyy.

Aikaisemmin Sarita vihasi Intiaa. Nykyisin hän löytää synnyinseudustaan jo jotakin hyvääkin.

– Voin sanoa olevani punjabilaisuudestani ylpeä siinä mielessä, että kaikesta kokemastani siinä kulttuurissa tulee se vahvuus, jonka avulla olen selvinnyt koettelemuksistani. Uskon kestäväni enemmän vastoinkäymisiä kuin norjalaiset keskimäärin. Yleisesti ottaenkin olen sitä mieltä, että intialaiset lapset kestävätkin enemmän kuin skandinaaviset.

Nyt aikuisiällä Sarita syyttää järkyttävistä kokemuksistaan ensisijaisesti yhteiskuntaa ja vasta sen jälkeen isäänsä. – Yhteiskunta haluaa perheisiin syntyvän poikia. Ja vanhemmat haluavat poikia pitämään huolta perheestä ja sen omaisuudesta. Se, ettei minua haluttu, koska olen tyttö, on yhteiskunnan ongelma, ei perheeni.

Menemällä naimisiin norjalaisen miehen kanssa Sarita joutui tekemään valinnan miehen ja perheensä välillä. Hän tiesi, että paluuta takaisin ei olisi, vaikka avioliitto epäonnistuisi. – Tein valinnan omasta elämästäni ylpeänä.

Ainokainen tyttö on perheen välivaihe

Nykyisin myös Saritan kulttuurista tulevilla, länsimaissa asuvilla tytöillä on paremmat mahdollisuudet sulautua paikalliseen yhteiskuntaan kuin aiemmin. Vanhemmat eivät välttämättä vieläkään suhtaudu suopeasti avioliittoon länsimaisen miehen kanssa, mutta läheskään aina siitä ei seuraa loppuelämän välirikko. Esimerkiksi lapsenlapsen syntymä voi tuoda perheen takaisin yhteen.

Sen sijaan Saritan synnyinkylässä vanhat perinteet elävät yhä. Toisin kuin Suomessa, tyttölapsi ainokaisena on yleensä vain välivaihe perheen elämässä. – Tuntuu mahdottomalta ajatukselta löytää kylästäni perhe, jossa tarkoituksella on vain yksi lapsi ja se olisi tyttö. Yksilapsisia perheitä on, mutta silloin lapsi on poika.

Saritan elämässä monikaan asia ei mennyt lapsen edun mukaisesti. – Minun kohdallani lapsen etu olisi tarkoittanut sitä, että minua olisi rakastettu. Että olisin saanut kasvaa toivottuna lapsena ja minut olisi huomioitu. Lapsen maailma on pieni, eikä hän tarvitse monia asioita. Rakkaus ja huolenpito riittävät.

Sarita tuli omalla tarinallaan julkisuuteen avataksien keskustelun sekä tyttölasten asemasta että kunniaväkivallasta. Hän ei enää pelkää, vaan puhuu rohkeasti kaikkein haavoittuvimmassa asemassa olevien puolesta. Hänen suhtautumisensa omiin kokemuksiinsa tuo toivoa kaikille raskaiden kysymysten parissa kamppaileville lapsille ja nuorille. Hän on elävä esimerkki siitä, miten kaikesta voi selvitä. Ja vielä hymyillä uudelle, paremmalle elämälle.

Lähde: Central Adoption Resource Authority (CARA), <http://adoptionindia.nic.in/index.htm>

Koska olen tyttö

*”Synnyin ei-toivottuna lapsena.
Kukaan ei rakastanut minua,
kukaan ei välittänyt minusta,
kukaan ei halunnut minua.
Silti minä kasvoin.*

*Suurin unelmani oli,
että joku pitäisi minusta,
rakastaisi minua,
haluaisi minut tyttärekseni,
tai sisarekseni,
mutta kukaan ei halunnut minua.
Olin kuin jätetty, tunsin itseni
arvottomaksi.
Unelmani oli vain unelma.*

*Halusin vain hieman rakkautta
ja hellyyttä, joten olin
miellyttävä ja ystävällinen kaikille.
Tein kaiken mitä käskettiin,
olin kiltti jokaiselle, mutta silti
minua ei rakastettu.
Vihasin itseäni, halusin olla poika,
vihasin tyttönä olemista.
Vartuin vihani kanssa.*

*Viimein löysin oikeuteni
ja mahdollisuuteni ja tartuin niihin.
Silloin ihmiset alkoivat huomata
olemassaoloni, välittää minusta
ja rakastaa minua.
Ja aloin itsekini rakastaa itseäni.*

*Nyt voin sanoa olevani ylpeä
- koska olen tyttö.”*

*Sarita Skagnes
kirjassaan Vain tytär
(Tammi 2010, teos julkaistu yhteistyössä Plan Suomi
Säätiön kanssa)*

